

A Sociological Explanation of Factors Influencing the Culture of Chastity and Hijab with a Focus on the Islamic Lifestyle

Arvin Amiran¹ , Ensiyeh Mahini² , and Amrollah Rashedzadeh³

1. PhD. Student, Department of Sociology, Bu. C., Islamic Azad University, Bushehr, Iran.
Email: amiran.teacher91@iau.ac.ir
2. Corresponding Author, Assistant Professor, Department of Islamic Studies, Bu. C., Islamic Azad University, Bushehr, Iran.
Email: 351202@iau.ac.ir
3. Assistant Professor, Department of Sociology, Bu. C., Islamic Azad University, Bushehr, Iran. Email: a.rashedzadh@iau.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received 24 September 2025
Received in revised form 24
November 2025
Accepted 03 January 2026
Available online 13 January
2026

Keywords:

Chastity (Iffaf),
Hijab,
Islamic Lifestyle,
University Students,
Religious Values

ABSTRACT

Objective: This study aimed to conduct a sociological identification and analysis of factors contributing to the promotion of the culture of modesty (Chastity) and hijab within the framework of an Islamic lifestyle, focusing on students at the Islamic Azad University, Bushehr Branch.

Method: This descriptive-survey research was employed. The statistical population comprised 30,000 male and female students from the university, from which a sample of 375 individuals was selected using simple random sampling. Data were collected using a researcher-made 40-item questionnaire, whose validity was confirmed by academic experts and whose reliability was established with a Cronbach's alpha coefficient of 0.86.

Results: The findings revealed that independent variables including the reasonable fulfillment of sexual needs, the reinforcement of religious values, socio-economic status, attention to livelihood, officials' integrity, media consumption, and cultural capital all demonstrated a direct and significant correlation with the promotion of the culture of modesty and hijab. However, the contextual variables of gender and marital status did not show a significant effect. A stepwise multivariate regression model indicated that these variables collectively explain 35% of the variance in the culture of modesty and hijab.

Conclusions: Based on the results, it is recommended that policymakers simultaneously focus on healthy sexual education, the promotion of religious values, economic and cultural support, media policies, and increasing the integrity of officials in order to institutionalize the culture of modesty and hijab within the Islamic lifestyle.

Cite this article: Amiran, A., Mahini, E., & Rashedzadeh, A. (2026). A Sociological Explanation of Factors Influencing the Culture of Chastity and Hijab with a Focus on the Islamic Lifestyle. *New Research in Islamic Humanities Studies*, 4 (Special Issue), 1-23. <https://doi.org/10.22034/api.2026.2077380.1547>

© Author(s) retain the copyright and full publishing rights.

DOI: <https://doi.org/10.22034/api.2026.2077380.1547>

Publisher: Lorestan University.

Introduction

The issue of women's clothing has consistently been a focal point for Islamic societies, scholars, cultural leaders, and governments over the past century. In Iran, criticism of hijab primarily emerged after the Constitutional Revolution, largely articulated by Western-oriented intellectuals. Hijab, as a manifestation of divine ideology, instills a sense of worth and honor in Muslim women. Faith in God imbues human life with meaning and rescues it from nihilism and identity crisis. Adolescent girls who adopt the hijab with this conviction experience a sense of proximity to God and garner respect not only among believers but also in the eyes of non-Muslims. The wisdom underlying hijab lies in safeguarding women's respect and human dignity; conversely, the absence of hijab can lead to feelings of meaninglessness and emotional void. The philosophy of hijab is rooted in preserving the esteemed value of women. Today, improper veiling and unveiling are recognized as significant threats to society. Hijab is a phenomenon with a long historical background, encompassing cultural, social, moral, and religious dimensions that are inextricably linked to individual and societal well-being.

The 20th and 21st centuries, particularly in the aftermath of world wars, the Industrial Revolution, and technological advancements, have witnessed profound transformations in lifestyle, values, and social institutions. The family unit has undergone changes, becoming smaller in structure, altering its functions, and diminishing parental interaction with children. Political developments and widening class divides have also created deprivations that profoundly impact the youth. Several factors have contributed to the weakening of hijab culture. These include the inadequate presentation of religious models, the influence of satellite television and the internet, the shallowness of religious beliefs within families, and the inability of authorities to address the doubts and questions of the younger generation. Parental neglect of Islamic values plays a decisive role in this regard. Furthermore, the unjust distribution of wealth inflicts psychological and moral damage on society, fostering feelings of inferiority in the underprivileged class and arrogance in the privileged class. In light of the aforementioned points, the present study seeks to answer the following question: What social, cultural, and individual factors influence the culture of modesty and hijab among students, and how is this culture manifested in their Islamic lifestyle?

Method

This descriptive-survey research was employed. The statistical population comprised 30,000 male and female students from the university, from which a sample of 375 individuals was selected using simple random sampling. Data were collected using a researcher-made 40-item questionnaire, whose validity was confirmed by academic experts and whose reliability was established with a Cronbach's alpha coefficient of 0.86.

Results

The findings revealed that independent variables including the reasonable fulfillment of sexual needs, the reinforcement of religious values, socio-economic status, attention to

livelihood, officials' integrity, media consumption, and cultural capital all demonstrated a direct and significant correlation with the promotion of the culture of modesty and hijab. However, the contextual variables of gender and marital status did not show a significant effect. A stepwise multivariate regression model indicated that these variables collectively explain 35% of the variance in the culture of modesty and hijab.

Conclusions

This study aimed to investigate the factors influencing the promotion of the culture of modesty (chastity) and hijab within the Islamic lifestyle of students at the Islamic Azad University, Bushehr Branch. The findings revealed that this culture is shaped by a set of multidimensional social, cultural, economic, and individual factors. Specifically, the reasonable fulfillment of sexual needs through proper education, counseling, and the facilitation of marriage exerts a direct and significant impact on fostering a positive attitude towards hijab. Furthermore, the reinforcement of religious values at the individual, familial, and academic levels plays a pivotal role in sustaining behaviors and attitudes related to hijab. The results also indicated that socioeconomic status and attention to livelihood are influential, as financial pressures and economic inequality serve as weakening factors for the culture of hijab. Moreover, consistency between the words and actions of officials enhances public trust and effectively strengthens the tendency to emulate positive role models. Media consumption, with the positive orientation of domestic media and the negative influence of foreign media, affects attitudes towards dress, while cultural capital acquired through reading and artistic activities increases the understanding of and inclination towards Islamic norms. Contextual variables such as gender and marital status did not have a significant effect, underscoring the primacy of macro cultural-economic factors over demographic characteristics. A stepwise regression model demonstrated that these variables collectively explain 35% of the variance in the culture of modesty and hijab. Based on these results, it is recommended that policymakers simultaneously focus on several key areas. These include expanding comprehensive sex education within an Islamic framework, establishing psychological counseling services, facilitating marriage through housing and employment support, designing courses on religious teachings, organizing religious ceremonies, fostering a spiritual atmosphere in universities, and supporting families in transmitting religious values. Additionally, implementing supportive policies for low-income families including scholarships, loans, and welfare services providing employment skills training, reforming economic policies to promote social justice and reduce livelihood gaps, increasing the transparency and accountability of officials in cultural decision-making, developing media literacy and awareness of social media's impact, supporting the production of rich domestic media content, and establishing cultural centers, libraries, and student associations centered on Iranian-Islamic identity are essential. Leveraging the influence of professors and cultural figures for role modeling is also crucial. To enrich the body of knowledge in the field of Islamic lifestyle, future research is recommended to conduct longitudinal studies on the impact of sex education programs on hijab-related behavior, perform comparative analyses of the role of social media in modesty between

Iranian students and those in other Islamic countries, undertake qualitative analyses of students' experiences with cultural-economic contradictions in observing hijab, and investigate the role of artificial intelligence in promoting religious cultural capital. Such approaches would help address previous research limitations, such as unidimensional focus or insufficient attention to global changes and technological advancements.

Author Contributions

All authors contributed equally to the conceptualization of the article and writing of the original and subsequent drafts.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank the anonymous reviewers for their insightful comments and constructive feedback, which significantly improved the quality of this manuscript. We also extend our gratitude to our colleagues for their valuable discussions and technical support throughout this research.

Ethical Considerations

The authors strictly adhered to the highest standards of research integrity. The authors avoided data fabrication, falsification, plagiarism, and any other form of scientific misconduct.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر فرهنگ عفاف و حجاب با تأکید بر سبک زندگی اسلامی

آروین امیران^۱، انسیه ماهینی^۲✉، امرالله راشدزاده^۳۱. دانشجوی دکتری، گروه جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. رایانامه: amiran.teacher91@iau.ac.ir۲. نویسنده مسئول، استادیار، گروه معارف اسلامی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. رایانامه: 351202@iau.ac.ir۳. استادیار، گروه جامعه‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. رایانامه: a.rashedzadh@iau.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی،	هدف: این پژوهش با هدف شناسایی و تحلیل جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی، بر روی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر انجام شد.
تاریخچه مقاله:	روش پژوهش: روش پژوهش توصیفی-پیمایشی بود و جامعه آماری شامل ۳۰,۰۰۰ دانشجوی دختر و پسر این دانشگاه و حجم نمونه ۳۷۵ نفر بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب گردید. ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته ۴۰ سؤالی با روایی تأییدشده توسط اساتید و پایایی آلفای کرونباخ ۰.۸۶ بود.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۰۲	یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد متغیرهای مستقل شامل ارضای معقولانه نیازهای جنسی، تقویت ارزش‌های دینی، پایگاه اقتصادی-اجتماعی، توجه به معیشت، صداقت مسئولان، مصرف رسانه‌ای و سرمایه فرهنگی، همگی با ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب همبستگی مستقیم و معنادار دارند. با این حال، متغیرهای زمینه‌ای جنسیت و وضعیت تأهل تأثیر معناداری نداشتند. مدل رگرسیون چندمتغیره گام‌به‌گام حاکی از آن است که این متغیرها ۳۵ درصد از واریانس فرهنگ عفاف و حجاب را تبیین می‌کنند.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۹/۰۳	نتیجه‌گیری: بر اساس نتایج، پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران به طور همزمان بر آموزش جنسی سالم، ترویج ارزش‌های دینی، حمایت‌های اقتصادی و فرهنگی، سیاست‌های رسانه‌ای و افزایش صداقت مسئولان تمرکز نمایند تا فرهنگ عفاف و حجاب در سبک زندگی اسلامی نهادینه شود.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۱۳	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۰/۲۳	
کلیدواژه‌ها: عفاف، حجاب، سبک زندگی اسلامی، دانشجویان، ارزش‌های دینی	

استناد: امیران، آروین؛ ماهینی، انسیه و امرالله راشدزاده. (۱۴۰۴). تبیین جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر فرهنگ عفاف و حجاب با تأکید بر سبک زندگی اسلامی.<https://doi.org/10.22034/api.2026.2077380.1547> (ویژه نامه) ۴، ۱-۲۳.DOI: <https://doi.org/10.22034/api.2026.2077380.1547>

© نویسندگان.

ناشر: دانشگاه لرستان.

مقدمه

در سده‌ی اخیر موضوع پوشش زنان همواره مورد توجه جوامع اسلامی، اندیشمندان و رهبران فرهنگی و دولت‌ها بوده است. در کشور ما گرچه تلاش‌هایی در مخالفت با حجاب از عهد ناصری به گوش می‌رسد اما انتقاد از حجاب را به طور عمده پس از مشروطیت و در میان روشنفکرانی که از فرنگ بازگشته و یا شیفته‌ی تحولات فرهنگی آن دیارند، مشاهده می‌کنیم. (حسین زاده و همکاران، ۱۳۹۷). حجاب، مانند دیگر احکام اسلام، به عنوان نشانه‌هایی از یک مکتب و ایدئولوژی الهی، به زنان و دختران با حجاب، احساس ارزشمندی و افتخار می‌دهد. در واقع ایدئولوژی و جهان بینی الهی - یعنی داشتن ایمان به خداوند و اینکه آغاز و انجام جهان به دست خداست و ما انسان‌ها بندگانشیم و زندگی و مرگمان برای اوست - به زندگی انسان محتوا و ارزش می‌دهد و او را از احساس پوچی و در نتیجه از شکنندگی و بی‌هویتی خارج می‌کند؛ محتوا و ارزشی که برای آن زندگی می‌کند و در مقابل تمام مشکلات و سختی‌ها صبور است (رهنما و همکاران، ۱۳۹۴). دختران نوجوان وقتی با این تفکر، حجاب و پوشش را برمی‌گزینند، احساس می‌کنند با این کار به خدا نزدیکتر شده‌اند و مورد نظر و رحمت او هستند. افزون بر اینکه با پوشش و حجاب، نزد انسان‌های مؤمن نیز محترم هستند و از جایگاه ویژه‌ای به عنوان یک مسلمان معتقد برخوردار هستند و حتی در نظر افراد غیر مسلمان نیز به وقار و پاکدامنی شناخته می‌شوند و احترام خاصی می‌یابند. به یقین چنین احساسی برای زن مسلمان و با حجاب، لذتبخش و آرامش‌دهنده است و باعث می‌شود احساس ارزشمندی و احترام کند (خواجه نوری و همکاران، ۱۳۹۱).

درواقع یکی از حکمت‌های حجاب زن، حفظ احترام و شخصیت انسانی اوست به همین دلیل اسلام به آنان دستور داده است برای حفظ حرمت خود حجاب را مراعات کنند. به مردان نیز دستور داده از نگاه شهوت انگیز و حیوانی به زنان، و نیز از هر گونه لذت بری جنسی خارج از دایره‌ی ازدواج، جداً پرهیز کنند پیامبر اسلام (ص) در حدیثی می‌فرماید: «لَا حُرْمَةَ لِنِسَاءِ أَهْلِ الدِّمَةِ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى شُعُورِهِنَّ وَ أَيْدِيهِنَّ؛ یعنی احترامی برای زنان غیرمسلمان نیست تا به موها و دستهایشان نگاه نشود.» بنابراین در فرهنگ اسلام حجاب نوعی احترام به زن و حرمت برای او است که نامحرمان به او دید حیوانی نداشته باشند، ولی این حرمت برای زن کافر نیست (زین آبادی، ۱۳۸۶: ۱۶). وقتی دختری به دلیل ضعف ایمان یا بی‌اعتقادی با حجاب نیست و در نتیجه از یک منبع آرام بخش بسیار قوی به نام دین محروم است، احساس پوچی و بی‌ارزشی می‌کند؛ زیرا تکیه گاه محکمی برای خود و دلیلی برای زندگی نمی‌یابد. او به ناچار برای رهایی از این احساس تخریب‌گر و رسیدن به پایگاه فکری که بتواند به آن تکیه کند، تلاش می‌کند؛ ولی چون پایگاه منطقی و عقلانی قابل اعتمادی نمی‌یابد، می‌کوشد در صورت توان، با روی آوردن به علم و تحصیل و به دست آوردن مدارج علمی و امثال آن، به زندگی خود معنا بدهد. تجربه زندگی غربی نشان داده این راه حل، موقتی و زودگذر است اما اگر در این راه موفق نشود و نتواند برای خود پایگاهی فکری - هر چند در حد ضعیف و ناقص - دست و پا کند، به تدریج دچار احساس بی‌ارزشی و کمبود شخصیتی و خلاء عاطفی می‌شود (رحیمی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۲-۱۰).

فلسفه حجاب، حفظ ارزش والای زن است و از همین رو است که خداوند پوشش دینی را بر او واجب و نگاه به بدن و موی سر او را حرام فرموده است. حجاب و پوشش برای بانوان، به ویژه حجاب برتر یعنی چادر، توجه به حریم عفاف و حراست آن از اصیل‌ترین سنگر زنان و از مهمترین و عمیق‌ترین و سودمندترین قانون الزامی‌افزینش برای آن‌ها و جامع است. اگر سنگر آسیب ببیند و یا مورد تهاجم فرهنگی دشمن قرار بگیرد، شرافت و سعادت زن فرو ریخته و در سراسیمگی سقوط و انحراف قرار گرفته و موجب آلودگی خود و جامع خواهد بود. امروزه یکی از مسائل مهمی که جامع ما را تهدید می‌کند بدحجابی و یا بی‌حجابی است که باعث اشاعه فحشا گردیده و جوانان و نوجوانان زیادی را در منجلاب فساد غوطه ور نموده است. با توجه به نظریات روان‌شناسی اختلالات روحی در نهایت به بیماری‌های عصبی منجر و باعث برهم زدن تعادل حیاتی و جسمانی فرد می‌گردد (ایازی، ۱۴۰۱).

حجاب، شانی از شئون انسان است و پدیده‌ای است که تقریباً به اندازه طول تاریخ بشر سابقه و بقدر پهنه جغرافیای امروزی، گسترش و تنوع دارد. این پدیده با خصوصیات فردی و اجتماعی انسان در ارتباط است و لذا می‌توان آن را از دیدگاه‌های مختلفی از قبیل فرهنگی، اخلاقی، جامعه‌شناسی، مذهب و قانون مورد مطالعه قرار داد. به نحوی که عفاف و حجاب با سلامت انسان و توسعه اجتماعی رابطه‌ای جدائی ناپذیر دارند و سلامت انسان نعمتی است که از مجموعه عوامل زیستی، روانی و اجتماعی و حیات معنوی او تاثیر می‌گیرد (عسکری خانقاه و بهادری نژاد، ۱۳۹۳).

جهان در قرن بیستم و بیست و یکم و بخصوص بدنبال دو جنگ ویرانگر بین‌المللی تغییرات زیادی را تجربه کرده است. انقلاب صنعتی، پیشرفت فناوری تغییرات کمی و کیفی در نحوه زندگی انسان‌ها، ارزش‌ها و نگرش‌های آدمیان را نیز دگرگون ساخته است، بسیاری از نهادهای اجتماعی تضعیف گردیده‌اند و روابط بین فردی و تعامل آدمیان با یکدیگر نیز تغییرات کمی و کیفی زیادی را تجربه کرده است. یکی از نهادهای اساسی که تغییرات زیادی را متحمل شده، نهاد خانواده است با کوچکتر شدن خانواده‌های گسترده و تبدیل آن به خانواده زن و شوهری یا خانواده هسته‌ای و سبک‌های جدید زندگی بدون ازدواج دائمی تغییرات زیادی در اهمیت و کارکرد نهاد خانواده نیز آشکار گشت، مهاجرت و شهرنشینی و گستردگی زندگی شهری، میزان حضور والدین در خانواده را کاهش داده و نحوه تعامل آنان را با سایر اعضای خانواده بخصوص جوانان تغییر داده است. خانواده‌های امروز نسبت به خانواده‌های گسترده با مشکلات روبه‌رو هستند و حل این مشکلات توان بیشتری را از والدین طلب می‌کند. تحولات نظام سیاسی ایران در سالیان اخیر، همراه با تغییر و تحول در ساختار طبقاتی جامعه موجب افزایش اختلاف طبقاتی، و رشد اقشار کم درآمد گشته و بسیاری از مردم از دریافت خدمات حمایتی، آموزشی و بهداشتی بیشتری مناسب محروم مانده‌اند و جوانان و نو جوانان در این میان نخستین گروهی هستند که بشدت تحت تاثیر این محرومیت‌ها قرار گرفته است (میرمحمدرضایی و یاروخانی، ۱۳۹۷).

عدم طرح و تبیین درست و جذاب الگوها و اسوه‌های دینی از طرف دولتمردان و سیاست‌های فرهنگی کشور در طول بعد از انقلاب، متناسب با مقتضیات و تحول نیازهای نسل حاضر، الگوپذیری تعدادی از جوانان و نوجوانان از ماهواره‌ها، اینترنت، فیلم‌ها، هنرپیشه‌ها خواننده‌ها و ورزشکاران باعث گردیده که نحوه رفتار و حضور جوانان در جامعه به شکل تقلید از پوشش، گفتار و آرایش آنان باشد. متأسفانه در این بین باید ضعف و عمق نداشتن باورها و اعتقادات دینی در خانواده را بدان اضافه نمود که باعث می‌گردد جهان بینی توحیدی و اعتقادات مذهبی در بین فرزندان باعث عدم پیروی و همانند سازی فرزندان با برخی از والدین دیندار گردد (قایمی مقدم، ۱۳۸۲).

بی تردید بی‌توجهی والدین نسبت به اصول و ارزش‌های اسلامی نقش تعیین‌کننده‌ای در رعایت حجاب و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان و به طور کلی جوانان و نوجوانان دارد این مهم بی‌تردید نقش بسیار مهم و گسترده‌ای را در تضعیف ارزش‌ها و اصول اخلاقی و دینی از جمله مسأله حجاب و پوشش اسلامی به عهده دارد. بازگشت به احساس اولیه و ذات پاک انسانی و پروردگار را ضامن حسن انجام کار و قراردادن پیش شرط هر توفیقی در امر فرهنگ می‌باشد (حاجی هاشم و همکاران، ۱۴۰۳).

امروزه بسیاری از جوانان و نوجوانان به دلیل ارتباط الکترونیکی، شیفات زیادی را در زمینه‌های مختلف از جمله مسأله پوشش و ارتباط با گروه‌های غیر هم‌جنس مطرح می‌کنند که در صورت ناتوانی مسئولین از پاسخگویی به آنان حجاب و ارزش‌های اسلامی روز به روز حاشیه‌ای‌تر تلقی می‌شوند (قربابی و همکاران، ۱۳۹۷).

اساسی‌ترین بحث فرهنگی در دانشگاه‌های جامعه اسلامی، ایجاد دانشگاه اسلامی است که یکی از مصادیق اسلامی بودن آن، پوشش مناسب اسلامی دانشجویان اعم از دختر و پسر است. در یک نگاه سطحی بنظر می‌رسد رابطه بسیار ضعیفی بین مسأله رواج بدحجابی و توزیع ناعادلانه ثروت وجود دارد اما با نگاهی عمیق و محققانه در خواهیم یافت که دارایی‌های جامعه همچون خونی است که می‌بایست به طور عادلانه در کلیه اعضای بدن جریان داشته باشد و اگر به بخشی از اعضا خون کمتر و به بعضی دیگر بیشتر برسد باعث بیماری و احياناً مرگ بدن (جامعه) خواهد شد (ماهینی و خسروپناه، ۱۳۸۸). افراد جامعه وقتی به دو گروه محروم و برخوردار تقسیم شد، هر دو گروه دچار آفت‌ها و آسیب‌های مختلف روحی، روانی و

اخلاقی می شوند. گروه برخوردار خود را فرادست و برتر از دیگران دانسته و به بیماری غرور و استکبار مبتلا شده و گروه دیگر دچار عقده حقارت و احساس محرومیت می شود (قرباغی و همکاران، ۱۳۹۷). از این رو پژوهش حاضر درصدد پاسخگویی به این پرسش است که چه عوامل اجتماعی، فرهنگی و فردی بر فرهنگ عفاف و حجاب دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر تأثیرگذار است و این فرهنگ چگونه در سبک زندگی اسلامی آنان نمود پیدا می کند؟ پاسخ به این پرسش می تواند به تبیین دقیق تر وضعیت موجود، شناسایی چالش ها و ارائه راهکارهای مناسب برای ارتقاء فرهنگ عفاف و حجاب در میان دانشجویان کمک کند.

پیشینه پژوهش

پژوهش های انجام شده در حوزه حجاب و عفاف، چه در داخل و چه خارج از کشور، بر عوامل متنوعی مانند نقش خانواده، رسانه ها، پایگاه اجتماعی، سلامت روان و چالش های فرهنگی تمرکز کرده اند و نشان می دهند که این ارزش ها نه تنها جنبه دینی دارند، بلکه بر هویت فردی، روابط اجتماعی و سلامت جامعه تأثیرگذارند. در این زمینه مقتدری (۱۴۰۲) با تمرکز بر تأثیر ماهواره بر رعایت حجاب دختران، همبستگی بالایی (۰.۸۵۴) بین استفاده از ماهواره و کاهش رعایت حجاب گزارش کرده است. این یافته اهمیت رسانه ها را نشان می دهد اما گاهی توجه کافی به نقش رسانه های داخلی و راهکارهای مقابله ای نشده است. احمدی و همکاران (۱۳۹۳) بر اهمیت نهاد خانواده و الگوگیری از والدین به ویژه مادر در نهادینه شدن حجاب تأکید دارند. این مطالعات رابطه معنی داری بین تربیت خانوادگی و رعایت حجاب یافته اند، اما کمتر به تفاوت های فرهنگی و اجتماعی خانواده ها و چالش های نسل جوان در مواجهه با این موضوع پرداخته اند. میرمهدی و همکاران (۱۴۰۱) به رابطه بین وضعیت اشتغال، پایگاه اجتماعی و خودآرایی اشاره کرده اند که گویای پیچیدگی های اجتماعی در رفتارهای پوششی است. با این حال، این پژوهش ها کمتر به راهکارهای عملی برای کاهش تأثیرات منفی این عوامل پرداخته اند. پوررحیمی مرنی و همکاران (۱۳۸۸) به رابطه احساس پوشیدگی با سلامت روان و هوش هیجانی پرداخته و نشان داده است که پوشش چادر با بالاترین احساس پوشیدگی و سلامت روانی همراه است. ماهینی و خسروپناه (۱۳۸۸) به طور مفصل به راهکارهای ترویج پوشش اسلامی در محیط دانشگاه پرداخته اند و عوامل فرهنگی، اعتقادی، روانی، اجتماعی و سیاسی را در این زمینه بررسی کرده اند. این پژوهش با رویکرد جامع و استفاده از منابع میدانی، نمونه ای خوب از تلاش برای ارائه راهکارهای عملی است، اما نیاز به به روزرسانی و تطبیق با شرایط فعلی جامعه دارد.

پژوهش بیگم اسماعیل^۱ (۲۰۲۵) نشان داد عفاف و حجاب به عنوان ارزش های مشترک در اسلام، یهودیت و مسیحیت وجود دارند و این موضوع زمینه ای مهم برای درک بهتر و تعامل فرهنگی میان پیروان این ادیان فراهم می کند. پژوهش البریچت و همکاران^۲ (۲۰۱۵) به افزایش تمایل به پوشش های پوشیده و پاکدامنی در جوامع غربی اشاره می کند. این روند نشان دهنده بازگشت به ارزش های دینی و فرهنگی در میان این گروه ها است که در مقابل فشارهای فرهنگی و اجتماعی غربی ایستادگی می کنند و به دنبال حفظ هویت دینی و فرهنگی خود هستند. نتایج پژوهش کو یون گی^۳ (۲۰۱۴) نشان داد مواجهه جرم انگارانه و سیاسی با موضوع حجاب در جامعه، به جای تقویت این فرهنگ، باعث افزایش مقاومت و تمرد در برابر حجاب شده است. پژوهش شین و همکاران^۴ (۲۰۲۳) نشان داد مخالفان غربی حجاب نیز به نقش مثبت آن در سلامت روانی جامعه اذعان دارند. با این حال، به دلیل تضاد این نماد دینی با سیاست های سکولار و نگرانی از گسترش فعالیت های سیاسی و اجتماعی زنان مسلمان، این مخالفان با ترویج حجاب مخالفت می کنند. باکینگ هام^۵ (۲۰۱۵) نقش رسانه ها و فناوری های نوین ارتباطی را در گسترش یا کاهش فرهنگ عفاف و حجاب تحلیل کرده است. این تحقیق نشان می دهد که رسانه ها

1. Begum Ismaeil
2. Albrecht et al.
3. Koo Yeon Gi
4. Sheen et al.
5. Buckingham

می‌توانند به عنوان ابزار قدرتمندی در تقویت فرهنگ عفاف و حجاب عمل کنند، اما در عین حال، اگر به صورت نادرست یا با اهداف خاصی به کار روند، می‌توانند موجب تضعیف این فرهنگ شوند. پژوهش راهکارهایی برای ترویج فرهنگ عفاف و حجاب در سبک زندگی ارائه می‌دهد که شامل تولید محتوای فرهنگی متناسب، آموزش رسانه‌ای و استفاده از فناوری‌های نوین برای آگاه‌سازی و فرهنگ‌سازی است. به طور کلی، رسانه‌ها و فناوری‌های ارتباطی نقش بسزایی در شکل‌دهی نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی نسبت به عفاف و حجاب دارند و مدیریت هوشمندانه این ابزارها برای حفظ و توسعه این فرهنگ ضروری است.

پژوهش‌های پیشین نشان‌دهنده توجه به ابعاد مختلف فرهنگ عفاف و حجاب هستند و نقش خانواده، رسانه، عوامل اجتماعی و روان‌شناختی را برجسته کرده‌اند. با این حال، بیشتر پژوهش‌ها به صورت جزئی و تک‌بعدی به موضوع پرداخته‌اند و کمتر به رویکردهای جامع، میان‌رشته‌ای و راهکارهای عملی و اجرایی پرداخته شده است. همچنین، ضرورت توجه به تغییرات فرهنگی و اجتماعی روز جامعه و تأثیرات جهانی شدن و فناوری‌های نوین در این حوزه کمتر مورد توجه قرار گرفته است. همچنین، برخی مطالعات به دلیل تمرکز بر جوامع غربی، نتوانسته‌اند به طور کامل پیچیدگی‌های فرهنگی و اجتماعی جوامع اسلامی را منعکس کنند که برای سیاست‌گذاری و فرهنگ‌سازی مؤثر، باید مطالعات تطبیقی و میان‌رشته‌ای با توجه به زمینه‌های بومی و مشارکت واقعی نهادهای اجتماعی و فرهنگی انجام شود.

روش پژوهش

در این پژوهش روش از نوع توصیفی بوده و به صورت پیمایشی انجام شده است. روش پیمایشی از روش‌های پژوهش اجتماعی است، که مانند هر روش دیگر طرفداران و منتقدانی دارد. مارش تأکید می‌کند، روش پیمایشی به معنای فن خاصی برای جمع‌آوری اطلاعات نیست. با این وجود آنکه پرسشنامه در این روش کاربرد گسترده‌ای دارد، اما برای جمع‌آوری اطلاعات می‌توان از فنون دیگری هم استفاده کرد. مثل مصاحبه‌های عمیق و ساخت یافته، مشاهده و تحلیل محتوا، و بسیاری فنون مناسب دیگر.

جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری این پژوهش کلیه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر است که شامل حدود ۳۰۰۰۰ نفر در مقاطع مختلف می‌باشند. در این پژوهش از شیوه نمونه‌گیری تصادفی استفاده شده است و بر مبنای فرمول کوکران حجم نمونه به دست آمده معادل ۳۷۵ نفر می‌باشد و نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده انجام شده است و پرسشنامه در بین دانشجویان توزیع گردید.

واحد تحلیل ۱

از آنجایی که مسئله و فرضیات مورد توجه در پژوهش حاضر در حیطه‌ی تبیین جامعه‌شناختی فرهنگ عفاف و حجاب با تأکید بر سبک زندگی اسلامی مطالعه موردی دانشجویان بوده بنابراین واحد تحلیل فرد می‌باشد.

ابزار و روش گردآوری داده‌ها

این پژوهش همانند بسیاری از پژوهش‌ها برای گردآوری اطلاعات نظری خود از روش گردآوری اسنادی، یعنی مراجعه به کتابها و مقالات معتبر فارسی و انگلیسی استفاده کرده است. اما روش اصلی این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات روش پیمایشی با تکنیک پرسشنامه می‌باشد.

روش جمع آوری اطلاعات پژوهش

روش کتابخانه‌ای

این روش در تمام تحقیقات علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد و در بعضی از آنها موضوع پژوهش از نظر روش، از آغاز تا انتها متکی بر یافته‌های پژوهش کتابخانه‌ای است. در این گروه تحقیقات، محقق باید ادبیات و سوابق مساله و موضوع پژوهش را مطالعه کند. در نتیجه، باید از روش کتابخانه‌ای استفاده کند و نتایج مطالعات خود را در ابزار مناسب شامل فیش، جدول و فرم ثبت و نگهداری و در پایان به طبقه‌بندی و بهره‌برداری از آنها اقدام کند.

روش پژوهش میدانی

در این روش محقق مدتی در میان جامعه مورد پژوهش خود زندگی می‌کند و به پژوهش درباره موضوعی خاص در آن محیط می‌پردازد. محقق هیچگونه دستکاری در محیط انجام نمی‌دهد، بلکه بدون هیچ دخالتی در جریان طبیعی رویدادها تا آنجایی که می‌تواند اطلاعات جمع‌آوری می‌کند در این پژوهش میدانی، مشاهده عنصر اصلی را تشکیل می‌دهد. به عبارتی، منظور از مطالعات میدانی تحقیقاتی است که موضوع مورد مطالعه در اختیار محقق قرار داشته باشد و یا به عبارت دیگر محقق را بدان دسترسی باشد.

ابزار سنجش پژوهش

در پژوهش حاضر از پرسشنامه محقق ساخته برای بررسی متغیرهای پژوهش استفاده کرده ایم این پرسشنامه در هشت متغیر شامل ارضای معقولانه عقده‌های جنسی، تقویت ارزش‌های دینی، پایگاه اقتصادی اجتماعی، توجه به معیشت مردم، عملکرد مسئولین، مصرف رسانه‌ای، سرمایه فرهنگی و فرهنگ عفاف و حجاب تدوین شده است به نحوی که داری ۴۶ سوال می‌باشد و به تفسیر در جدول (۱) آمده است. برای بدست آوردن امتیاز کل، مجموع امتیازات مربوط به تک تک سوالات را با هم محاسبه نمائید. این امتیاز دامنه‌ای از ۱۲ تا ۶۰ خواهد داشت.

در پژوهش تمیزی فر و عزیزی مهر (۱۳۹۶) با استفاده از نظر چند تن از اساتید و کارشناسان روایی صوری این مقیاس تایید گردید و پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ به دست آمد که ضریب مطلوبی برای این پرسشنامه محسوب می‌شود.

روایی پرسشنامه

در این پژوهش از ابزار پرسشنامه استفاده شده است که پرسشنامه مربوطه توسط محقق برنامه‌ریزی شده و در ابتدا با نظر اساتید مربوطه مورد تایید قرار گرفته است. روایی بر مبنای نظر اساتید متخصص تعیین می‌گردد که در این پژوهش با نظر استاد محترم راهنما و ۲ نفر از اساتید رسانه در دانشگاه مورد ارزیابی و تایید قرار گرفته شده است.

پایایی پرسشنامه

این پرسشنامه دارای دو بخش است که بخش اول اطلاعات فردی بوده و بخش دوم سوالات مرتبط با متغیرهای پژوهش است که به شرح ذیل ارائه شده‌اند.

جدول ۱. بررسی پایایی مولفه‌های پرسش نامه

متغیر	سوال	آلفای کرونباخ
ارضای معقولانه ی عقده های جنسی	۵-۱	۰/۷۹
تقویت ارزش های دینی	۱۰-۶	۰/۸۱
پایگاه اقتصادی-اجتماعی	۱۵-۱۱	۰/۸۶
توجه به معیشت مردم	۲۰-۱۶	۰/۸۹
گفته های مسئولین با عملکرد آنها	۲۵-۲۱	۰/۷۴
مصرف رسانه ای	۳۰-۲۶	۰/۹۰
سرمایه فرهنگی	۳۵-۳۱	۰/۸۲
فرهنگ عفاف و حجاب	۴۰-۳۶	۰/۸۴

روش تجزیه و تحلیل داده ها

در این پژوهش با استفاده از نرم افزار spss ورژن ۲۶ نسبت به توصیف سوالات پرسشنامه و هم چنین ویژگی‌های پاسخ دهندگان پرداخته شد. سپس با به کارگیری فرمول ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون و تحلیل مسیر بر مبنای نوع فرضیه‌های پژوهش و نرمال بودن داده های جمع‌آوری شده، نسبت به ارزیابی فرضیه‌های پژوهش پرداخته شد.

یافته‌ها

یافته‌های تحقیق شامل یافته‌های توصیفی و استنباطی است که در قسمت اول، جداول توصیفی مربوط به توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس متغیرهای تحقیق خواهد آمد و در بخش دوم نیز با استفاده از آزمون‌های آماری به تأیید یا رد فرضیات تحقیق پرداخته می‌شود.

آمار توصیفی

جامعه نمونه پژوهش شامل ۳۷۵ دانشجوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر بود که از طریق نمونه‌گیری خوشه‌ای و تصادفی انتخاب شدند؛ توزیع جنسیتی تقریباً متعادل است با ۱۹۴ مرد (۵۱.۷٪) و ۱۸۱ زن (۴۸.۳٪) و گروه‌های سنی به ترتیب کمتر از ۲۰ سال (۱۰۳ نفر، ۲۷.۵٪)، ۲۱-۲۵ سال (۹۶ نفر، ۲۵.۶٪)، ۲۶-۳۰ سال (۷۹ نفر، ۲۱.۳٪)، ۳۱-۳۵ سال (۵۶ نفر، ۱۴.۹٪) و ۳۶ سال و بالاتر (۴۱ نفر، ۱۰.۹٪) توزیع شده‌اند، با میانگین ۲۷.۶۴ سال، مد ۲۴ سال، انحراف معیار ۶.۸۹ (نشان‌دهنده پراکندگی متوسط) و دامنه سنی ۱۸ تا ۹۰ سال؛ وضعیت تأهل نیز ۲۸۲ مجرد (۷۵.۲٪) و ۹۳ متأهل (۲۴.۸٪) را نشان می‌دهد، که غلبه مجردان با ویژگی‌های دانشجویی همخوانی دارد؛ تحصیلات والدین عمدتاً ابتدایی تا زیر دیپلم (۳۴.۶٪ کل، ۱۸.۶٪ مردان و ۱۶٪ زنان)، بی‌سواد (۲۹٪ کل، ۶.۶٪ مردان و ۲۲.۴٪ زنان)، دیپلم (۱۷.۹٪)، فوق دیپلم (۹.۸٪)، لیسانس (۷.۲٪) و فوق لیسانس-دکتری (۱.۳٪) است، با بیشترین فراوانی در هر گروه جنسیتی به ابتدایی تا زیر دیپلم تعلق دارد؛ مقطع تحصیلی پاسخگویان شامل ۲۱۶ کارشناسی (۶۰.۵٪)، ۱۲۵ کارشناسی ارشد (۳۳.۳٪) و ۱۶ دکتری (۴.۳٪) است؛ و درآمد ماهانه خانواده بر گروه‌های کمتر از ۲۰ میلیون تومان (۳۷.۹٪)، ۲۱-۲۵ میلیون (۲۴.۳٪)، ۲۶-۳۰ میلیون (۱۰.۹٪)، ۳۱-۳۵ میلیون (۹.۳٪)، ۳۶-۴۰ میلیون (۱۳.۱٪) و ۴۱ میلیون به بالا (۴.۵٪) متمرکز است، که بیش از ۶۲٪ در رده‌های پایین‌تر قرار دارند و شرایط اقتصادی جامعه را منعکس می‌کند؛ این ویژگی‌ها زمینه‌ای مناسب برای تحلیل عوامل اجتماعی، فرهنگی و فردی بر عفاف و حجاب فراهم می‌آورند.

آمار استنباطی فرضیه ها

پس از توصیف داده ها در این بخش به ارتباط بین متغیرهای پژوهش پرداخته شده است و جهت سنجش ارتباط بین متغیرهای پژوهش، ضریب همبستگی بین دو متغیر مورد سنجش قرار گرفته است. ضریب همبستگی استفاده شده در این پژوهش «ضریب همبستگی پیرسون» است. این ضریب همبستگی برای بررسی وجود یا عدم وجود رابطه و همچنین میزان شدت رابطه بین دو متغیر کاربرد دارد. مقدار این ضریب بین +۱ تا -۱ می باشد. هر آنچه میزان قدرمطلق ضریب همبستگی به ۱ نزدیکتر باشد، شدت همبستگی بیشتر و هر چه قدر به صفر نزدیک باشد نشانگر ضعیف بودن همبستگی است. علامت منفی در این ضریب نیز بیانگر همبستگی در جهت عکس و علامت مثبت نشانگر ارتباط مستقیم دو متغیر است. فرضیه شماره ۱: بین ارضای معقولانه ی عقده های جنسی بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۲. نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین ارضای معقولانه ی عقده های جنسی بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی

متغیر مستقل	ضریب همبستگی پیرسون (R)	سطح معناداری (Sig)
ارضای معقولانه ی عقده های جنسی (کل)	۰/۳۷۸	۰/۰۰۰
وجود آموزش صحیح در زمینه نیازهای جنسی	۰/۳۷۱	۰/۰۰۰
آموزش و آگاهی بخشی جنسی	۰/۳۲۵	۰/۰۰۰
تسهیل فرصت های سالم برای ازدواج و کاهش فشارهای جنسی	۰/۳۰۵	۰/۰۰۰

نتایج به دست آمده از انجام آزمون پیرسون مطابق با جدول (۲) رابطه معناداری بین دو متغیر بین ارضای معقولانه ی عقده های جنسی بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی را نشان می دهد. مطابق با یافته های بدست آمده، ضریب همبستگی حمایت اجتماعی برابر ۰/۳۷۸ و سطح معناداری $\text{sig} = ۰/۰۰۰$ است که همبستگی با شدت متوسط و مستقیم با ضریب اطمینان ۰/۹۹ را نشان می دهد. همچنین بین ابعاد این متغیر یعنی (وجود آموزش صحیح در زمینه نیازهای جنسی، آموزش و آگاهی بخشی جنسی و تسهیل فرصت های سالم برای ازدواج و کاهش فشارهای جنسی) نیز همبستگی با شدت متوسط و مستقیم با ضرایب پیرسون به ترتیب (۰/۳۷۱، ۰/۳۲۵، ۰/۳۰۵) با سطح معناداری $\text{sig} = ۰/۰۰۰$ وجود داشته است. در مجموع داده های فوق نشانگر آن است که میزان ارضای معقولانه ی عقده های جنسی بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی تأثیر مستقیم و معنی داری دارد و با بالا رفتن میزان توجه به ارضای معقولانه ی عقده های جنسی، فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی نیز بالا می رود. یعنی هرچقدر میزان توجه ارضای معقولانه ی عقده های جنسی آن بالا باشند، فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی سالمندان نیز بالا می رود. بنابراین فرضیه ۱ این پژوهش مبنی بر وجود رابطه بین ارضای معقولانه ی عقده های جنسی بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی تایید می شود و فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه رد می شود.

فرضیه شماره ۲: بین تقویت ارزش های دینی بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۳. نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین تقویت ارزش‌های دینی بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی

متغیر مستقل	ضریب همبستگی پیرسون (R)	سطح معناداری (Sig)
تقویت ارزش‌های دینی	۰/۴۲۰	۰/۰۰۰
پایبندی فردی و خانوادگی به باورها و مناسک دینی	۰/۴۴۳	۰/۰۰۰
الگوگیری و آموزش دینی در محیط دانشگاه و جامعه	۰/۳۷۶	۰/۰۰۰

نتایج به دست آمده از انجام آزمون پیرسون مطابق با جدول (۳) رابطه معناداری بین دو متغیر تقویت ارزش‌های دینی بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی را نشان می‌دهد. مطابق با یافته‌های بدست آمده، ضریب همبستگی تقویت ارزش‌های دینی برابر ۰/۴۲۰ و سطح معناداری آن $\text{sig} = ۰/۰۰۰$ است که همبستگی با شدت متوسط و مستقیم را نشان می‌دهد و این رابطه در سطح ۰/۹۹ معنی دار است. همچنین بین دو بعد این متغیر یعنی (پایبندی فردی و خانوادگی به باورها و مناسک دینی و الگوگیری و آموزش دینی در محیط دانشگاه و جامعه) نیز همبستگی با شدت متوسط و مستقیم با ضرایب پیرسون به ترتیب (۰/۴۴۳ و ۰/۳۷۶) با سطح معناداری $\text{sig} = ۰/۰۰۰$ وجود داشته است. در مجموع داده‌های فوق نشانگر آن است که میزان پایبندی به ارزش‌های دینی بر فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی تأثیر مستقیم و معنی‌داری دارد و با بالا رفتن تقویت ارزش‌های دینی، فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی نیز بالا می‌رود. فرضیه ۲ این پژوهش مبنی بر وجود رابطه بین تقویت ارزش‌های دینی بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی تایید می‌شود و فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه رد می‌شود. فرضیه شماره ۳: بین پایگاه اقتصادی-اجتماعی بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۴. نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین پایگاه اقتصادی-اجتماعی و فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی

متغیر مستقل	ضریب همبستگی پیرسون (R)	سطح معناداری (Sig)
پایگاه اقتصادی-اجتماعی	۰/۳۶۴	۰/۰۰۰

نتایج به دست آمده از انجام آزمون پیرسون، رابطه معناداری بین دو متغیر پایگاه اقتصادی-اجتماعی و فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی را نشان می‌دهد. مطابق با یافته‌های بدست آمده، ضریب همبستگی برابر ۰/۳۶۴ است که همبستگی با شدت متوسط و مستقیم را نشان می‌دهد و سطح معناداری آن $۰/۰۰۰$ می‌باشد که نشان دهنده این رابطه با اطمینان حداقل ۰/۹۹ درصد معنی‌داری است. یعنی پایگاه اقتصادی-اجتماعی بر فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی تأثیر مستقیم و معنی‌داری دارد و با بالا رفتن پایگاه اقتصادی-اجتماعی، فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی نیز بالا می‌رود. لذا فرضیه ۳ این پژوهش تایید می‌شود و فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه رد می‌شود.

فرضیه شماره ۴: بین توجه به معیشت مردم بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد.

نتایج به دست آمده از انجام آزمون پیرسون مطابق با جدول (۵) رابطه معناداری بین دو متغیر توجه به معیشت مردم و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان را نشان می‌دهد. مطابق با یافته‌های بدست آمده، ضریب همبستگی برابر ۰/۴۱۶ است که همبستگی با شدت متوسط و مستقیم را نشان می‌دهد و سطح معناداری آن $۰/۰۰۰$ می‌باشد که نشان دهنده رابطه با اطمینان حداقل ۰/۹۹ درصد معناداری است. یعنی میزان توجه به معیشت مردم بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان معنی‌داری دارد و با بالا رفتن آن،

فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان نیز بالا می رود. لذا فرضیه ۴ این تحقیق تایید می شود و فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه رد می شود.

فرضیه شماره ۵: بین گفته های مسئولین با عملکرد آنها بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۵. نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین توجه به معیشت مردم و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان

متغیر مستقل	ضریب همبستگی پیرسون (R)	سطح معناداری (Sig)
توجه به معیشت مردم	۰/۴۱۶	۰/۰۰۰

نتایج به دست آمده از انجام آزمون پیرسون، رابطه معناداری بین دو متغیر گفته های مسئولین با عملکرد آنها بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان را نشان می دهد. مطابق با یافته های بدست آمده، ضریب همبستگی برابر ۰/۲۹۵ با سطح معناداری ۰/۰۰۰، با ضریب اطمینان ۰/۹۹ درصد است که همبستگی با شدت ضعیف و مستقیم را نشان می دهد. همچنین نتایج آزمون برای تناقض در گفته های مسئولین با عملکرد آنها نیز بیانگر وجود همبستگی ضعیف و مستقیم با فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی می باشد. بنابراین گفته های مسئولین با عملکرد آنها بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان تأثیر مستقیم و معنی داری و ضعیف دارد و با بالا بودن تناقض گفته های مسئولین با عملکرد فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان آنها نیز کاهش می یابد. لذا فرضیه ۵ مبنی بر رابطه معناداری بین متغیر گفته های مسئولین با عملکرد آنها با فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی تایید می شود و فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه رد می شود.

جدول ۶. نتایج آزمون همبستگی پیرسون گفته های مسئولین با عملکرد آنها و فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی

متغیر مستقل	ضریب همبستگی پیرسون (R)	سطح معناداری (Sig)
گفته های مسئولین با عملکرد آنها	۰/۲۹۵	۰/۰۰۰

فرضیه شماره ۶: بین مصرف رسانه ای بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۷. نتایج آزمون همبستگی پیرسون متغیر مصرف رسانه ای بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان

متغیر مستقل	ضریب همبستگی پیرسون (R)	سطح معناداری (Sig)
مصرف رسانه ای	۰/۳۸۳	۰/۰۰۰

نتایج به دست آمده مندرج در جدول (۷) از انجام آزمون پیرسون، رابطه معناداری بین دو متغیر مصرف رسانه ای بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان را در کل نشان می دهد. مطابق با یافته های بدست آمده ضریب همبستگی داده های مرتبط با مصرف رسانه ای، با ضریب همبستگی ۰/۳۸۳ و سطح معناداری Sig= ۰/۰۰۰ نشان از وجود رابطه معناداری مستقیم با شدت متوسط با اطمینان ۰/۹۹ می باشد. لذا در نهایت متغیر مصرف رسانه ای بر فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی تأثیر مستقیم و معنی داری دارد. لذا فرضیه مبنی بر وجود رابطه در فرضیه شماره ۶ تایید می شود و فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه رد می شود.

بین سرمایه فرهنگی بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان رابطه معنادار وجود دارد.

نتایج به دست آمده مندرج در جدول (۸) از انجام آزمون پیرسون، رابطه معناداری بین دو متغیر سرمایه فرهنگی بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان را در کل نشان می‌دهد. مطابق با یافته‌های بدست آمده ضریب همبستگی داده‌های مرتبط با سرمایه فرهنگی، با ضریب همبستگی $0/411$ و سطح معناداری $Sig= 0/000$ نشان از وجود رابطه معناداری مستقیم با شدت متوسط با اطمینان $0/99$ می‌باشد. لذا در نهایت متغیر سرمایه فرهنگی بر فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی تأثیر مستقیم و معنی‌داری دارد. لذا فرضیه مبنی بر وجود رابطه در فرضیه شماره ۷ تایید می‌شود و فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه رد می‌شود.

جدول ۸. نتایج آزمون همبستگی پیرسون متغیر سرمایه فرهنگی بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان

متغیر مستقل	ضریب همبستگی پیرسون (R)	سطح معناداری (Sig)
سرمایه فرهنگی	0/411	0/000

بین متغیرهای جمعیتی و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان رابطه وجود دارد.

الف) جنسیت و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی

برای مقایسه بین ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان بر مبنای جنسیت از آزمون T دو گروه مستقل استفاده گردید. بررسی‌های آماری مطابق جدول (۹) بیانگر آن است که میانگین ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان در جنس مرد ($78/73$) و جنس زن ($75/45$) می‌باشد که دارای تفاوت قابل ملاحظه‌ای نمی‌باشند. یافته‌های بدست آمده حاکی از آن است که آماره t برابر با $1/927$ و سطح معناداری نیز $0/055$ است که این sig بزرگتر از $0/05$ می‌باشد که بر همین اساس ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی بر اساس متغیر جنسیت تفاوت معناداری ندارد. لذا فرضیه مبنی بر وجود رابطه بین جنسیت و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان رد می‌شود و فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه تایید می‌شود.

جدول ۹. نتایج آزمون t مستقل: جنسیت و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان

جنس	تعداد	میانگین	انحراف معیار	تفاوت میانگین	درجه آزادی	T	سطح معناداری
مرد	194	78/73	15/96	3/279	373	1/927	0/055
زن	181	75/45	16/99				

ب) تاهل و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان

برای مقایسه بین ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان بر حسب تاهل نیز آزمون T دو گروه مستقل را بکار گرفتیم. بررسی‌های آماری مطابق جدول (۱۰) بیانگر آن است که میانگین ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در افراد متاهل ($77/38$) و افراد مجرد ($76/00$) می‌باشد. یافته‌های بدست آمده بیانگر آن است که آماره t برابر با $0/607$ و سطح معناداری نیز $0/544$ است که sig بزرگتر از $0/05$ می‌باشد که بر همین اساس ارتقای فرهنگ

عفاف و حجاب براساس متغیر زمینه ای تاهل تفاوت معناداری ندارد. لذا فرض مبنی بر وجود رابطه بین تاهل و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب رد می شود و فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه تایید می شود.

جدول ۱۰. نتایج آزمون t مستقل: تاهل و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان

تاهل	تعداد	میانگین	انحراف معیار	تفاوت میانگین	درجه آزادی	T	سطح معناداری
متاهل	۳۱۱	۷۷/۳۸	۱۶/۲۵	۱/۳۷۹	۳۷۳	۰/۶۰۷	۰/۵۴۴
مجرد	۶۴	۷۶/۰۰	۱۷/۸۸				

تحلیل رگرسیون چند متغیره

تحلیل رگرسیون مرحله ای بعد از همبستگی است و هنگامی استفاده می شود که بخواهیم مقادیر یک متغیر را از روی مقادیر متغیر یا متغیرهای دیگر پیش بینی کنیم. زیرا همبستگی ها ضمن اینکه می تواند ابزار پژوهشی بسیار مفیدی باشند اما آن ها درباره قدرت پیش بینی متغیرها چیزی به ما نمی گویند. در این حالت، متغیری که ما از آن بهره می گیریم تا مقدار متغیر دیگر را پیش بینی کنیم، متغیر پیش بین یا مستقل نام دارد و متغیری که می خواهیم پیش بینی کنیم را متغیر ملاک یا وابسته می گویند. از طریق این تحلیل به تخمین و تبیین تغییرات متغیر وابسته از طریق متغیر یا متغیرهای مستقل می پردازیم. در تحلیل رگرسیون چند متغیره، چند متغیر پیش بین (حداقل دو متغیر)، مقادیر متغیر ملاک را پیش بینی کرده و بر متغیر ملاک اثر می گذارند. بنابراین نقش عمده رگرسیون در پژوهش، پیش بینی و تبیین است. در این پژوهش و مطالعه تاثیر همزمان متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته را از طریق تحلیل رگرسیون گام به گام مورد آزمایش قرار داده ایم که نتایج آن به شرح ذیل می باشد.

جدول ۱۱. نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره متغیرهای مؤثر بر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان به روش گام به گام

مراحل	متغیرهای پیش بینی کننده	R ضریب همبستگی چندگانه	R ² ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	واریانس افزوده شده به R ²	Beta	T	Sig.T
اول	ارضای معقولانه ی عقده های جنسی	۰/۲۴۷	۰/۰۶۱	۰/۰۵۸	-	۰/۲۴۷	۴/۹۱۴	۰/۰۰۰
دوم	تقویت ارزش های دینی	۰/۳۶۱	۰/۱۳۰	۰/۱۲۵	۰/۰۶۷	۰/۲۶۶	۵/۴۴۳	۰/۰۰۰
سوم	پایگاه اقتصادی- اجتماعی	۰/۴۱۱	۰/۱۶۹	۰/۱۶۳	۰/۰۳۹	۰/۲۴۳	۴/۱۸۲	۰/۰۰۰
چهارم	توجه به معیشت مردم	۰/۴۹۳	۰/۲۴۳	۰/۲۳۵	۰/۰۷۴	۰/۲۸۴	۵/۹۹۴	۰/۰۰۰
پنجم	گفته های مسئولین با عملکرد آنها	۰/۵۳۴	۰/۲۸۵	۰/۲۷۵	۰/۰۴۲	۰/۲۹۰	۴/۶۵۳	۰/۰۰۰
ششم	مصرف رسانه ای	۰/۵۹۲	۰/۳۵۰	۰/۳۳۹	۰/۰۶۵	۰/۲۹۳	۶/۰۸۱	۰/۰۰۰
هفتم	سرمایه فرهنگی	۰/۶۱۱	۰/۳۱۰	۰/۲۰۹	۰/۰۷۴	۰/۳۰۲	۵/۰۱۰	۰/۰۰۰

بر اساس جدول شماره (۱۱) اولین متغیر پیش بینی کننده ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان که وارد معادله رگرسیون شده است، ارضای معقولانه ی عقده های جنسی با ضریب همبستگی (۰/۲۴) می باشد که بیانگر رابطه مستقیم بین متغیر ارضای معقولانه ی عقده های جنسی و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در

چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان است. به عبارت دیگر، هرچه توجه ارضای معقولانه‌ی عقده‌های جنسی بالاتر باشد، فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان بیشتر بهبود پیدا میکند. ضریب بتا نیز بیانگر آن است که به ازای ۱ واحد افزایش در نمره ارضای معقولانه‌ی عقده‌های جنسی به میزان ۰/۲۴ به نمره ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان افزوده می‌شود. این متغیر به تنهایی ۶ درصد از واریانس ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان را تبیین می‌کند.

در مرحله دوم، متغیر تقویت ارزش‌های دینی وارد معادله رگرسیونی می‌شود که ۰/۰۶۷ به R^2 مرحله قبل افزوده است. ضریب همبستگی این متغیر (۰/۲۶) می‌باشد که بیانگر رابطه مستقیم بین متغیر تقویت ارزش‌های دینی و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان است. به عبارت دیگر، بالا بودن تقویت ارزش‌های دینی، فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان را افزایش می‌دهد. ضریب بتای مربوط به این دو متغیر بیانگر آن است که به ازای ۱ واحد افزایش در نمره تقویت ارزش‌های دینی، به میزان ۰/۲۶ به نمره ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان افزوده می‌شود.

در مرحله سوم، متغیر پایگاه اقتصادی-اجتماعی وارد معادله رگرسیونی می‌شود که با وارد شدن آن به معادله رگرسیونی، تقریباً ۱۷ درصد از متغیر وابسته تبیین می‌شود. ضریب همبستگی این متغیر (۰/۲۴) می‌باشد که بیانگر رابطه مستقیم بین متغیر پایگاه اقتصادی-اجتماعی و متغیر ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان است. به عبارت دیگر، با افزایش میزان پایگاه اقتصادی-اجتماعی، میزان فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان نیز افزایش می‌یابد.

در مرحله چهارم، متغیر توجه به معیشت مردم وارد معادله رگرسیونی می‌شود و با ورود این متغیر، ۲۴ درصد از متغیر وابسته تبیین می‌شود. با ورود این متغیر، حدود ۷/۵ درصد به قدرت پیش‌بینی مدل افزوده می‌شود. ضریب همبستگی این متغیر (۰/۲۸) می‌باشد که بیانگر رابطه مستقیم بین توجه به معیشت مردم و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان است. به عبارت دیگر، با افزایش توجه به معیشت مردم باعث افزایش ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان نیز افزایش می‌یابد. بر اساس ضریب بتا نیز میتوان گفت، با افزایش یک واحد به نمره توجه به معیشت مردم، نمره فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان به میزان ۰/۲۸ افزایش می‌یابد.

در مرحله پنجم، متغیر گفته‌های مسئولین با عملکرد آنها وارد معادله رگرسیونی شد و ۲۴ درصد از متغیر وابسته تبیین می‌شود. با ورود این متغیر، ۴ درصد به قدرت پیش‌بینی مدل افزوده می‌شود. ضریب همبستگی این متغیر (۰/۲۹) می‌باشد که بیانگر رابطه مستقیم بین صداقت گفته‌های مسئولین با عملکرد آنها و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان است. به عبارت دیگر، با افزایش صداقت در گفته‌های مسئولین با عملکرد آنها، فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان نیز افزایش می‌یابد و بلعکس.

در مرحله ششم، متغیر مصرف رسانه‌ای وارد معادله رگرسیونی می‌شود و ۳۵ درصد از متغیر وابسته تبیین می‌شود. با ورود این متغیر، ۶/۵ درصد به قدرت پیش‌بینی مدل افزوده می‌شود. ضریب همبستگی این متغیر (۰/۲۹) می‌باشد که بیانگر رابطه مستقیم بین مصرف رسانه‌ای و ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان است. به عبارت دیگر، با افزایش مصرف رسانه‌ای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان نیز افزایش می‌یابد.

در مرحله هفتم، متغیر سرمایه فرهنگی وارد معادله رگرسیونی می‌شود و ۳۱ درصد از متغیر وابسته تبیین می‌شود. با ورود این متغیر، ۷/۴ درصد به قدرت پیش‌بینی مدل افزوده می‌شود. ضریب همبستگی این متغیر (۰/۳۰) می‌باشد که بیانگر رابطه مستقیم بین سرمایه فرهنگی ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان است. به

عبارت دیگر، با افزایش سرمایه فرهنگی، فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی در بین دانشجویان نیز افزایش می یابد در مجموع، این هفت متغیر ۳۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می کنند.

نتیجه گیری

در جمع بندی، پژوهش حاضر که با روش توصیفی-پیمایشی بر روی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر (نمونه ۳۷۵ نفری به روش کوکران و تصادفی ساده) انجام شد، نتایج پژوهش نشان داد که ارتقای فرهنگ عفاف و حجاب در چارچوب سبک زندگی اسلامی، تحت تأثیر عوامل چندبعدی اجتماعی، خانوادگی، فردی و فرهنگی قرار دارد. آموزش صحیح و آگاهی بخشی در زمینه مسائل جنسی، ایجاد بسترهای سالم برای ازدواج و تشکیل خانواده، و اطلاع رسانی درباره پیامدهای رفتارهای پرخطر، نقش بسیار مهمی در تقویت نگرش مثبت نسبت به عفاف و حجاب ایفا می کند، در حالی که حمایت خانواده و پاسخگویی به نیازهای عاطفی و اجتماعی جوانان، انگیزه رعایت این ارزش فرهنگی را در محیط دانشگاهی و جامعه افزایش می دهد. تقویت ارزش های دینی - چه در سطح فردی و خانوادگی و چه در سطح آموزشی و الگوسازی به عنوان مؤلفه ای کلیدی مطرح است؛ آموزش اعتقادات دینی در دانشگاه، الگوگیری از شخصیت های مذهبی و برگزاری مناسک مذهبی، عامل مهمی در پایداری رفتار و نگرش نسبت به حجاب محسوب می شود، همان گونه که مقتدری (۱۴۰۲) بر نقش ایدئولوژی الهی در ایجاد احساس ارزشمندی و آرامش از طریق حجاب تأکید دارند. پایگاه اقتصادی-اجتماعی، توجه به معیشت مردم، هماهنگی گفتار و عمل مسئولان، مصرف رسانه ای و سرمایه فرهنگی نیز به طور معنادار بر این فرهنگ تأثیرگذارند و یافته های استنباطی بر اساس آزمون های همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره گام به گام، همه فرضیه های اصلی را تأیید می کند. برای نمونه، همبستگی مستقیم و معنادار ($p < 0.001$) میان رضای معقولانه عقده های جنسی (ضریب 0.378)، شدت متوسط) و ارتقای عفاف - با ابعاد آموزشی (0.371)، آگاهی بخشی (0.325) و تسهیل ازدواج (0.305) - با پژوهش های داخلی مانند ماهینی و خسروپناه (۱۳۸۸) همخوانی دارد که بدون برنامه ریزی جامع، نگرش فرهنگی تضعیف می شود و بر ضرورت راهکارهای عملی در محیط دانشگاهی تأکید می کنند. به طور مشابه، تقویت ارزش های دینی (ضریب 0.420)، شدت متوسط؛ ابعاد فردی-خانوادگی (0.443) و آموزشی (0.376) رابطه مستقیمی با حجاب دارد، که با مطالعات میرمحمدی و همکاران (۱۴۰۱) مطابقت می کند و نقش الگوسازی خانوادگی را برجسته می سازد. پایگاه اقتصادی-اجتماعی (ضریب 0.364)، شدت متوسط) و توجه به معیشت (ضریب 0.416)، شدت متوسط) فشارهای مالی و نابرابری را به عنوان عوامل تضعیف کننده نشان می دهد، که با حسین زاده و همکاران (۱۳۹۷) و ماهینی و همکاران (۱۳۸۸) همسو است و عدالت اقتصادی را کلید همبستگی فرهنگی می داند. هماهنگی گفته ها و عملکرد مسئولان (ضریب 0.295)، شدت ضعیف اما معنادار) اعتماد را افزایش می دهد و تناقض را عامل دل سردی می شمارد، که با پژوهش ایازی (۱۴۰۱) و قرباغی (۱۳۹۷) سازگار است و بر پاسخگویی به شبهات جوانان در عصر ارتباطات تأکید دارد. مصرف رسانه ای (ضریب 0.383)، شدت متوسط؛ رسانه های داخلی مثبت و خارجی منفی) و سرمایه فرهنگی (ضریب 0.411)، شدت متوسط؛ مطالعه و هنری) بر نگرش پوششی اثرگذارند، که با مطالعات مقتدری (۱۴۰۲) بر نفوذ ماهواره (همبستگی 0.854) و باگینگ هام (۲۰۱۵) بر نقش رسانه و فناوری همخوانی دارد. آزمون مستقل برای متغیرهای زمینه ای (جنسیت $t = 1.927$ ، $p = 0.055$ ؛ تأهل $t = 0.607$ ، $p = 0.544$) تفاوت معناداری نشان نداد، که بر نقش عوامل کلان فرهنگی - اقتصادی نسبت به ویژگی های جمعیت شناختی تأکید دارد و با پژوهش خواجه نوری (۱۳۹۱) موافق است که عفاف و حجاب را با سلامت اجتماعی جدایی ناپذیر می داند.

مدل رگرسیون گام به گام نیز حاکی است که این متغیرها (ابتدا رضای جنسی 6% ، سپس تقویت دینی 17% ، پایگاه اقتصادی 24% ، معیشت 31% ، مسئولان 35% ، رسانه 35% و سرمایه فرهنگی 35%) به طور کلی 35% از واریانس فرهنگ عفاف و حجاب را تبیین می کنند، که نشان دهنده تأثیر ترکیبی آن هاست. یافته های تبیینی، عمق بخشی به این نتایج را فراهم می کند: تأمین نیازهای جنسی از طریق آموزش و گفت و گوهای خانوادگی، نگرش پایدار به عفاف را شکل می دهد و

سیاست‌گذاری واقع‌گرایانه را ضروری می‌سازد، که با مطالعات حاجی هاشم (۱۴۰۳) و ایازی (۱۴۰۱) همسو است و بر پیامدهای روانی عدم رعایت حجاب تأکید دارد.

تقویت ارزش‌های دینی، از طریق فرائض فردی و آموزش جمعی، تأثیر قطعی بر حجاب دارد و سهم نهادهای تربیتی را برجسته می‌کند، که با نظریه‌های رهنما (۱۳۹۴) و البریچت (۲۰۱۵) مطابقت دارد. رفاه اقتصادی-اجتماعی پایبندی به هنجارها را افزایش می‌دهد و سیاست‌های عادلانه را نه تنها مالی، بلکه هویت‌ساز می‌داند، که با میرمحمدی و همکاران (۱۴۰۱) و ماهینی و خسروپناه (۱۳۸۸) هماهنگ است. توجه به معیشت از طریق اشتغالزایی و عدالت، رضایت‌مندی فرهنگی را تقویت می‌کند، که پژوهش احمدی و همکاران (۱۳۹۳) همسو است. اعتماد به مسئولان بر اساس همخوانی گفتار و عمل، الگوپذیری را افزایش می‌دهد و شکاف‌ها را عامل کاهش پایبندی می‌شمارد، که با پژوهش‌های ایازی (۱۴۰۱) و بیگم اسماعیل (۲۰۲۵) مطابقت دارد. جهت‌دهی رسانه‌ای بر رفتار پوششی اثرگذار است و سواد رسانه‌ای را کلیدی می‌سازد، که با پژوهش باکینگ‌هام (۲۰۱۵) همخوانی دارد. سرمایه فرهنگی، از طریق مطالعه و هنری، فهم فرهنگی و تمایل به هنجارهای اسلامی را افزایش می‌دهد، که با مطالعات عسکری خانقاه و همکاران (۱۳۹۳) و پژوهش کی یون گی (۲۰۱۴) سازگار است. عدم تأثیر جنسیت و تأهل، توسعه‌یافتگی فرهنگی را نشان می‌دهد و عوامل کلان را اولویت می‌بخشد.

بر اساس این نتایج، پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران به طور همزمان بر گسترش آموزش‌های جامع مسائل جنسی در دانشگاه و خانواده با رویکرد اسلامی، راه‌اندازی مشاوره‌های روانشناسی برای نیازهای عاطفی-جنسی، و تسهیل ازدواج از طریق حمایت مسکن و اشتغال تمرکز کنند؛ طراحی واحدهای درسی معارف دینی، برگزاری مراسم عبادی و ایجاد فضای معنوی دانشگاهی، و حمایت از خانواده‌ها در انتقال ارزش‌های مذهبی را پیگیری نمایند؛ سیاست‌های حمایتی برای خانواده‌های کم‌درآمد (بورسیه، وام، خدمات رفاهی)، آموزش مهارت‌های اشتغال، و ارتقای فرصت‌های شغلی را اجرا سازند؛ اصلاح سیاست‌های اقتصادی برای عدالت اجتماعی و کاهش شکاف معیشتی، بودجه رفاه دانشجویی، و همکاری دولتی-خصوصی برای حمایت فرهنگی را اولویت دهند؛ افزایش شفافیت و پاسخگویی مسئولان در تصمیم‌گیری‌های فرهنگی، پایش عملکرد با نظرسنجی‌ها، و پرهیز از تناقض در سیاست‌ها را تضمین کنند؛ توسعه سواد رسانه‌ای و آگاهی از تأثیر شبکه‌های اجتماعی، حمایت از تولید محتوای غنی داخلی، و مدیریت پیام‌های منفی را ترویج دهند؛ و ایجاد

مراکز فرهنگی، کتابخانه‌ها و انجمن‌های دانشجویی با محوریت هویت ایرانی-اسلامی، تشویق مشارکت در رویدادهای هنری و کتاب‌خوانی، و بهره‌گیری از استادان و شاخص‌های فرهنگی برای الگوسازی را نهادینه سازند. در نهایت، برای غنای دانش در حوزه سبک زندگی اسلامی، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی به بررسی طولی تأثیر برنامه‌های آموزشی جنسی بر رفتار حجاب، مقایسه تطبیقی نقش رسانه‌های اجتماعی در عفاف میان دانشجویان ایرانی و کشورهای اسلامی، تحلیل کیفی تجربیات دانشجویان از تناقضات فرهنگی-اقتصادی در رعایت حجاب، و پژوهش بر نقش هوش مصنوعی در ترویج سرمایه فرهنگی دینی بپردازند؛ این رویکردها می‌تواند چالش‌های پیشین پژوهش‌ها مانند تمرکز تک‌بعدی یا عدم توجه به تغییرات جهانی و فناوری را برطرف سازد.

ملاحظات اخلاقی

مشارکت نویسندگان

مشارکت نویسندگان در این مقاله مستخرج از پایان نامه به شکل زیر است:

نویسنده اول: تهیه و آماده‌سازی نمونه‌ها، انجام آزمایش و گردآوری داده‌ها، انجام محاسبات، تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها، تحلیل و تفسیر اطلاعات و نتایج، تهیه پیش‌نویس مقاله.

نویسنده دوم: استاد راهنمای پایان‌نامه، طراحی پژوهش، نظارت بر مراحل انجام پژوهش، بررسی و کنترل نتایج، اصلاح، بازبینی و نهایی‌سازی مقاله.

نویسنده سوم: استاد مشاور پایان‌نامه، مشارکت در طراحی پژوهش، نظارت بر پژوهش، مطالعه و بازبینی مقاله.

تعارض منافع

بر اساس اظهارات نویسندگان، این مقاله تعارض منافی ندارد.

حامی مالی

بنابر اظهارات نویسندگان این پژوهش هیچگونه حامی مالی ندارد.

سپاسگزاری

از تمامی مشارکت کنندگان در این پژوهش سپاسگزاری می شود.

منابع

- احمدی، عزت‌الله؛ عدلی پور، صمد و میرمحمدتبار دیوکلاپی، سید احمد. (۱۳۹۳). نهاد خانواده، سبک زندگی و گرایش به حجاب. *جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، (۳)، ۱۵۱-۱۷۵.
- ایازی، سیدعلی نقی و ایازی، سیدمحمدعلی. (۱۴۰۱). مطالعه موردی موانع عدالت اجتماعی در قرآن (مبتنی بر نظریه زمینه ای). *تحقیقات علوم قرآن و حدیث*، ۱۹ (۳ (پیاپی ۵۵))، ۱-۲۵.
- پوررحیمی مرنی، مریم؛ سلیمانی، علی؛ مهدویان، علیرضا و بزمی، نعیمه. (۱۳۸۸). بررسی احساس پوشیدگی، هوش هیجانی و سلامت روان با توجه به نوع پوشش در خانم های ۱۵ تا ۴۵ ساله شهر تهران. *اسلام و پژوهش های تربیتی*، (۱)، ۹۵-۱۰۶.
- حاجی هاشم، فاطمه، پاک سرشت، الهه، اسمعیلی، آزاده و محمدکاملی، زهرا. (۱۴۰۳). نقش های مؤثر والدینی در گرایش نوجوانان دختر به حجاب اسلامی. *فصلنامه فرهنگی- تربیتی زنان و خانواده*، ۱۹ (۶۸)، ۱۱-۳۷.
- حسین زاده، علی؛ نیازی، محسن و شفایی مقدم، الهام. (۱۳۹۷). بررسی رابطه عوامل اجتماعی و فرهنگی و نگرش به هنجار پوشش اسلامی (حجاب)؛ مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه کاشان در سال تحصیلی ۹۳-۱۳۹۲. *دین و ارتباطات (دانشگاه امام صادق / نامه صادق)*، ۲۵ (۱)، ۹-۴۰. doi: 10.30497/rc.2018.2260
- خواجه نوری، بیژن؛ روحانی، علی و هاشمی، سمیه. (۱۳۹۱). گرایش به حجاب و سبک های متفاوت زندگی مطالعه موردی: زنان شهر شیراز. *جامعه شناسی کاربردی*، ۲۳ (۳)، ۱۴۱-۱۶۶.
- رحیمی نژاد، عباس؛ بهرامی احسان، هادی و ایمانی زاده، مهدی. (۱۴۰۱). رابطه سرمایه های روانی و اجتماعی با انواع بهزیستی: نقش واسطه ای معنای زندگی. *فصلنامه پژوهش های کاربردی روانشناختی*، ۱۳ (۴)، ۱۰۹-۱۲۴. doi: 10.22059/japr.2023.348880.644384
- رهنما، اکبر؛ علی اکبرزاده آرانی، زهرا و خاری آرانی، مجید. (۱۳۹۴). بررسی مفهوم حجاب در متون اسلامی، جایگاه آثار و جلوه های تربیتی آن. *پژوهشنامه معارف قرآنی*، ۶ (۲۲)، ۳۷-۵۴. doi: 10.22054/rjqk.2015.4501
- زین آبادی، مجید (۱۳۸۶). جامعه پذیری حجاب. *مطالعات راهبردی زنان*، ۳۸ (۱۰)، ۱۸۰-۲۲۰.
- عسگری خانقاه، اصغر و بهادری نژاد، عاطفه. (۱۳۹۳). فرهنگ پوشش زنانه نزد بانوان دانشکده روان شناسی و علوم اجتماعی (چادر غیرساده ملی، عربی، قجر...). *دو فصلنامه دانش های بومی ایران*، (۱)، ۴۷-۶۹. doi: 10.22054/qjik.2014.457
- قایمی مقدم، محمدرضا. (۱۳۸۲). روش الگویی در تربیت اسلامی. *معرفت*، ۶۹ (۱۲)، ۲۵-۳۷.
- قرباغی، حسن؛ یوسفی افراشته، مجید و صالحی، وحید. (۱۳۹۷). تأثیر شبکه های اجتماعی مجازی بر حجاب و عفاف، هویت دینی و فردی، تعامل با خانواده و افسردگی و انزوا در بین جوانان. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۱۷ (۴۲)، ۲۵۷-۲۷۲.
- ماهینی، انسیه، خسروپناه عبدالحسین. (۱۳۸۸). راهکارهای ترویج پوشش اسلامی در بین دختران دانشجو. *فصلنامه مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی (دانشگاه اسلامی سابق) سال ۱۳*، (۴۳)، ۳.
- مقتدری، بهاره. (۱۴۰۲). تأثیر شبکه های ماهواره ای وابسته به غرب بر فرهنگ پوشش و مد دختران جوان ایران (مورد مطالعه: شهرستان فسا)، *دومین کنفرانس ملی پوشاک، طراحی پارچه و لباس، شیراز*، <https://civilica.com/doc/1856706>
- میرمحمدرضائی، سیده زهرا و ساروخانی، باقر. (۱۳۹۷). نقش جهانی شدن در تغییرات دو دهه اخیر خانواده ایرانی. *فصلنامه فرهنگی- تربیتی زنان و خانواده*، ۱۳ (۴۴)، ۱۳۱-۱۶۴.
- میرمهدی، سید مهدی؛ جعفری، فخرالدین و مردانه، شکراله. (۱۴۰۱). بررسی تأثیر استفاده از رسانه های اجتماعی توسط کارکنان بر عملکرد شغلی آنان با نقش میانجی خلاقیت. *بررسی های مدیریت رسانه*، ۱ (۴)، ۴۸۹-۵۰۵. doi: 10.22059/mmr.2023.355574.1041

References

- Ahmadi, E., Adlipour, S., & Mirmohammadtabar Davkolayi, S. A. (2014). Nahad-e khanevadeh, sabk-e zendegi va gharayesh be hejab [Family institution, lifestyle, and tendency toward hijab]. *Jame'eh-shenasi-ye Nahaad-ha-ye Ejtema'i [Sociology of Social Institutions]*, 1(3), 151–175.
- Albrecht, M., Jacobs, B., Retief, A., & Adamski, K. (2015). The role of important values and predominant identity in the dress practices of female Muslim students attending a South African university. *Clothing and Textiles Research Journal*, 33(4), 248–264.
- Asgari Khanqah, A., & Bahadorinejad, A. (2014). Farhang-e pushak-e zananeh nazd-e banovan-e daneshkadeh-ye ravanshenasi va olum-e ejtema'i (chador-e gheyre-sadeh-ye melli, Arabi, Qajari, ...) [Women's dress culture among female students of the Faculty of Psychology and Social Sciences (non-simple national chador, Arabic, Qajari, ...)]. *Do Faslnameh-ye Daneshha-ye Bumi-ye Iran [Biannual Journal of Indigenous Iranian Knowledge]*, 1(1), 47–69. <https://doi.org/10.22054/qjik.2014.457>
- Ayazi, S. A. N., & Ayazi, S. M. A. (2022). Motale'eh-ye moredi-ye mavane'-e edalat-e ejtema'i dar Qur'an (mobtani bar nazariyyeh-ye zamini) [A case study of barriers to social justice in the Quran (based on grounded theory)]. *Tahghighat-e 'Olum-e Qur'an va Hadith [Qur'an and Hadith Research Studies]*, 19(3), 1–25.
- Begum, M. S. I. (2025). Hijab (veil) from the Islamic perspective: An interpretive analysis from the Quran and scholars' views. *MAQOLAT: Journal of Islamic Studies*, 3(2), 211–226.
- Buckingham, D. (2015). Defining digital literacy: What do young people need to know about digital media? *Nordic Journal of Digital Literacy*, 10(Jubileumsnummer), 21–35.
- Ghaemi Moghadam, M. R. (2003). Ravesh-e olgouyi dar tarbiat-e eslami [The pattern method in Islamic education]. *Ma'refat [Knowledge]*, 12(69), 25–37.
- Haji Hashem, F., Pakseresht, E., Esmaceli, A., & Mohammadkazemi, Z. (2024). Naqshha-ye mo'asser-e valedini dar gharayesh-e nojavanan-e dokhtar be hejab-e eslami [Effective parental roles in adolescent girls' tendency toward Islamic hijab]. *Faslnameh-ye Farhangi-Tarbiyati-ye Zanan va Khanevadeh [Cultural-Educational Quarterly of Women and Family]*, 19(68), 11–37.
- Hosseinzadeh, A., Niazi, M., & Shafaei Moghaddam, E. (2018). Barresi-ye rabeteh-ye avamel-e ejtema'i va farhangi va negaresh be hank-e pushak-e eslami (hejab); Motale'eh-ye moredi: Daneshjuyan-e Daneshgah-e Kashan dar sal-e tahsili 1392-1393 [Investigating the relationship between social and cultural factors and attitude toward the norm of Islamic dress (hijab); A case study: Students of Kashan University in the academic year 2013-2014]. *Din va Ertebatat [Religion and Communication]*, 25(1), 9–40. <https://doi.org/10.30497/rc.2018.2260>
- Khajeh Nouri, B., Ruhani, A., & Hashemi, S. (2012). Gharayesh be hejab va sabkhaye motefavet-e zendegi: Motale'eh-ye moredi: Zanan-e shahr-e Shiraz [Tendency toward hijab and different lifestyles: A case study of women in Shiraz]. *Jame'eh-shenasi-ye Karbordi [Applied Sociology]*, 23(3), 141–166.
- Koo, G. Y. (2014). Women as subjects of defiance and the everyday politics of hijab as dress code in modern Iran. *Asian Women*, 30(4), 29–51.
- Mahini, E., & Khosropanah, A. (2009). Rahkarha-ye tarvij-e pushak-e eslami dar beyn-e dokhtaran-e daneshjou [Strategies for promoting Islamic dress among female university students]. *Faslnameh-ye*

- Motale'at-e Ma'refati dar Daneshgah-e Eslami [Epistemological Studies in Islamic University], 13(3), 91–108.
- Mirmehdi, S. M., Jafari, F., & Mardaneh, S. (2022). Barresi-ye tasir-e estefadeh az resaneh-haye ejtema'i tavassot-e karmandan bar amalkard-e shoghli-yi anan ba naqsh-e miyanji-ye khallaghiyat [Investigating the impact of social media use by employees on their job performance with the mediating role of creativity]. *Barresihaye Modiriyat-e Resaneh [Media Management Reviews]*, 1(4), 489–505. <https://doi.org/10.22059/mmr.2023.355574.1041>
- Mirmohammadrezaei, S. Z., & Sarukhani, B. (2018). Naqsh-e jahani shodan dar taghiyat-e do deh-ye akhir-e khanevadeh-ye Irani [The role of globalization in the changes of the Iranian family over the last two decades]. *Faslnameh-ye Farhangi-Tarbiyati-ye Zanan va Khanevadeh [Cultural-Educational Quarterly of Women and Family]*, 13(44), 131–164.
- Moghaddari, B. (2023). Tasir-e shabakehaye mahvareh-i-ye vabasteh beh gharb bar farhang-e pushak va mod-e dokhtaran-e javan-e Iran (motale'eh-ye moredi: shahrestan-e Fasa) [The impact of Western satellite networks on the dress culture and fashion of young Iranian women (a case study: Fasa County)]. *Dovomin Konferans-e Melli-ye Pushak, Tarrahi-ye Parcheh va Lebas [The Second National Conference on Clothing, Fabric and Fashion Design]*. Shiraz, Iran. <https://civilica.com/doc/1856706>
- Pourrahimi Marnani, M., Soleimani, A., Mahdavian, A. R., & Bazmi, N. (2009). Barresi-ye ehsas-e pushidgi, hush-e heyajani va salaamat-e ravan ba tavajjoh beh no'-e pushak dar khanom-haye 15 ta 45 sal-e shahr-e Tehran [Investigating the feeling of coverage, emotional intelligence, and mental health according to the type of dress in women aged 15-45 in Tehran]. *Eslam va Pajuheshhaye Tarbiyati [Islam and Educational Research]*, 1(1), 95–106.
- Qarabaghi, H., Yousefi Afrashteh, M., & Salehi, V. (2018). Tasir-e shabakehaye ejtema'i-ye majazi bar hejab va efaf, hoviyaat-e dini va fardi, ta'amol ba khanevadeh va afsordegi va enzeva dar beyn-e javanan [The impact of virtual social networks on hijab and chastity, religious and individual identity, family interaction, and depression and isolation among youth]. *Motale'at-e Rahbordi-ye Varzesh va Javanan [Strategic Studies of Sports and Youth]*, 17(42), 257–272.
- Rahiminejad, A., Bahrami Ehsan, H., & Imanizadeh, M. (2022). Rabateh-ye sarmayehaye ravani va ejtema'i ba anva'-e behzisti: Naqsh-e vase'te'i-ye ma'na-ye zendegi [The relationship between psychological and social capitals with types of well-being: The mediating role of meaning in life]. *Faslnameh-ye Pajuheshhaye Karbordi-ye Ravanshenakhti [Applied Psychological Research Quarterly]*, 13(4), 109–124. <https://doi.org/10.22059/japr.2023.348880.644384>
- Rahnama, A., Aliakbarzadeh Arani, Z., & Khari Arani, M. (2015). Barresi-ye mafhum-e hejab dar motun-e eslami, jaygah-e asar va jalvehaye tarbiyati-ye an [Examining the concept of hijab in Islamic texts, the place of its works and educational effects]. *Pajuheshnameh-ye Ma'aref-e Qur'ani [Qur'anic Knowledge Research Journal]*, 6(22), 37–54. <https://doi.org/10.22054/rjqk.2015.4501>
- Sheen, M., Yekani, H. A. K., & Jordan, T. R. (2023). The good, the bad and the hijab: A study of implicit associations made by practicing Muslims in their native Muslim country. *Psychological Reports*, 126(6), 2886–2903.
- Zeinabadi, M. (2007). Jame'eh-paziri-ye hejab [Socialization of hijab]. *Motale'at-e Rahbordi-ye Zanan [Women's Strategic Studies]*, 10(38), 180–220.